

Research Article

THE ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS
THAT PROMOTES CHARACTERISTICS OF HIGH FUNCTIONING CLASSROOM
การบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง

Received: October 3, 2024

Revised: November 11, 2024

Accepted: November 12, 2024

Ratchanee Techa¹ Anucha Kornpuang^{2*} Phitthaya Saengsawang³ and Nat Rattanasirinichakun⁴

รัชณี เตชา¹ อนุชา กอนพวง^{2*} พิทยา แสงสว่าง³ และณัฏฐ์ รัตนศิริณิชากุล⁴

^{1,2,3,4}Faculty of Education, Naresuan University

^{1,2,3,4}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

*Corresponding Author, E-mail: anuchako@nu.ac.th

Abstract

This article aimed 1) to study the characteristics of high functioning classroom in educational opportunity expansion schools; 2) to examine the administrative conditions of educational opportunity expansion schools that promote characteristics of high functioning classroom; and 3) to present the administration of educational opportunity expansion schools that promotes characteristics of high functioning classroom. This research is a qualitative multi-case study. The key informants were 36 people, including school administrators, teachers, and students from 3 educational opportunity expansion schools. The research tools used were semi-structured interviews and documentary research. The data were analyzed using content analysis from field notes through transcription and analytic induction. The study's findings were: 1) The characteristics of high functioning classroom have 12 components divided into 3 areas, which were overall rated at a moderate to high level. The roles/behaviors and relationships were at the highest level, while learning space and time management for learning were at the lowest level. 2) The administrative conditions of all 3 case studies had similar approaches but varied implementation methods based on their specific contexts. These focused on teacher development, environment arrangement, and promoting active learning. 3) The administration that promotes characteristics of high functioning classroom consists of 3 areas: 1) Roles/behaviors and relationships were at a high level, using principles of understanding, accessing, and developing, promoting professional learning communities, and supporting instructional media and materials; 2) Learning space and time management were at a low level, with four-department administrative structure

and learning environment arrangement; and 3) Learning process management was at a moderate level, promoting active learning and learning innovation development. This research provides findings that can be used as guidelines to promote and develop characteristics of high functioning classroom in public educational institutions, ensuring students receive quality education and grow into responsible citizens.

Keywords: Educational Opportunity Expansion Schools, High Functioning Classroom, School Administration

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) ศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง และ 3) นำเสนอการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 36 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากบันทึกภาคสนาม และวิเคราะห์สรุปอุปนัย ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง แบ่งเป็น 3 ด้าน มี 12 องค์ประกอบ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงส่วนมาก ด้านบทบาท/พฤติกรรม และความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงสุด ขณะที่ด้านพื้นที่การเรียนรู้และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับต่ำสุด 2) สภาพการบริหารทั้ง 3 กรณีศึกษามีแนวทางคล้ายกัน แต่วิธีดำเนินงานต่างกันตามบริบท เน้นการพัฒนาครู จัดสภาพแวดล้อม และส่งเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุก 3) การนำเสนอการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบทบาท/พฤติกรรมและความสัมพันธ์ มีพฤติกรรมระดับส่วนมาก โดยใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสนับสนุนสื่อ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน 2) ด้านพื้นที่การเรียนรู้และระยะเวลา มีพฤติกรรมระดับส่วนน้อย มีการจัดโครงสร้างการบริหาร 4 ฝ่าย และจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งเรียนรู้ 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีพฤติกรรมระดับปานกลาง โดยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกและการจัดทำวัตกรรมการเรียนรู้ จากการวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่นำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาภาครัฐ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ และเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ: โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ห้องเรียนประสิทธิภาพสูง การบริหารโรงเรียน

บทนำ (Introduction)

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึงจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

ในการเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนเพื่อรับมือกับความท้าทายในอนาคต (UNESCO, 2015) ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการจัดตั้งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนในพื้นที่ห่างไกลหรือด้อยโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและต่อเนื่องจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Office of the Basic Education Commission, 2020) อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้นเป็นความท้าทายสำคัญ เนื่องจากต้องเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านทรัพยากร บุคลากร และบริบทแวดล้อม (Saratana, 2013)

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นโรงเรียนขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ และมักจะมีปัญหาในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ปัญหาที่พบบ่อยในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ การขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ความไม่พร้อมของอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (Office of the Education Council, 2017) นอกจากนี้ ความท้าทายสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน ซึ่งมีพื้นฐานความรู้และทักษะที่แตกต่างกัน รวมถึงการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Khemmani, 2015) ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดและกลยุทธ์การบริหารที่มีประสิทธิภาพ

แนวคิด "ห้องเรียนประสิทธิภาพสูง" (High Functioning Classroom) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยสถาบันพัฒนาความคิดสร้างสรรค์แห่งสหราชอาณาจักร (Creativity, Culture and Education: CCE) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงการบริหารจัดการของครู ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกชั้นเรียนของทุกโรงเรียน เป็นแนวทางที่น่าสนใจในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ (Tomlinson & Imbeau, 2010) โดยมีองค์ประกอบ 12 ประการที่ครอบคลุมตั้งแต่บทบาทของครู กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดสรรเวลาและพื้นที่ ไปจนถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสะท้อนคิดของผู้เรียน (Creativity, Culture and Education, 2012; Future Skill Foundation, 2021) แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ และการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Partnership for 21st Century Learning, 2019)

การนำแนวคิดห้องเรียนประสิทธิภาพสูงมาประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความสำคัญและท้าทาย เนื่องจากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และงบประมาณ แต่ต้องจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนที่มีความหลากหลายทั้งด้านพื้นฐานความรู้และบริบททางสังคม (Office of the Basic Education Commission, 2020) ซึ่งการพัฒนาห้องเรียนประสิทธิภาพสูงจะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนรายบุคคล การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Creativity, Culture and Education, 2012) นอกจากนี้ การศึกษาของ Hanushek (2020) ยังพบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพห้องเรียนและการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยเชิงลึกในรูปแบบ พหุกรณีศึกษา เป็นวิธีวิจัยที่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์หรือกรณีที่น่าสนใจอย่างละเอียดลึกซึ้งจากหลายกรณี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบข้อมูลเชิงลึกจากหลายมุมมองและบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นวิธีที่สามารถสังเคราะห์และลงข้อสรุปข้อค้นพบในเชิงพื้นที่ได้ (Premasuk et al., 2023) วิธีการนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั่วประเทศ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับประเทศ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา รวมทั้งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการศึกษาในระดับห้องเรียนสำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทุกระดับ และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลเท่านั้น แต่ยังเป็นการลงทุนในอนาคตของประเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว (Jareonsettasin, 2018) ดังนั้น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและศักยภาพในการแข่งขันในระดับสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ (Objectives)

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง
3. เพื่อนำเสนอการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง

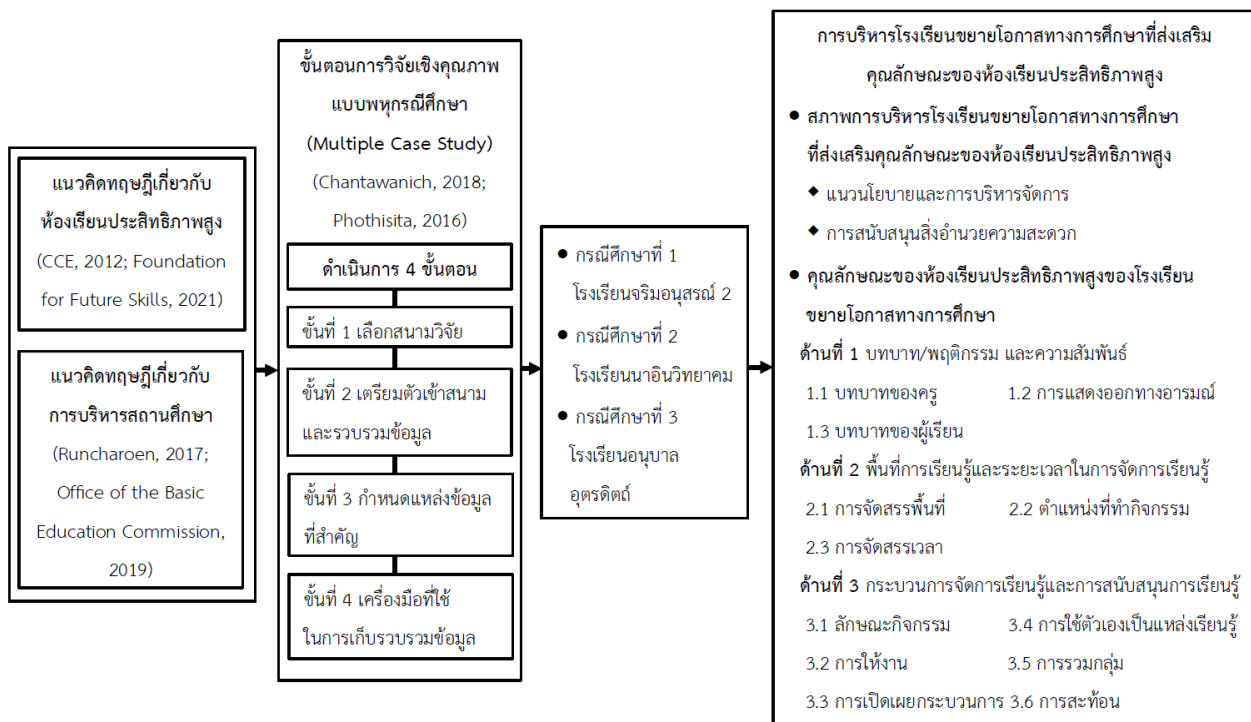
กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบพหุกรณีศึกษา (Multiple Case Study) เป็นโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 กรณีศึกษา โดยมีประเด็นศึกษา ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) สภาพการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน 12 องค์ประกอบ และ 3) นำเสนอการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง แสดงดังกรอบแนวคิดการวิจัย

Figure 1

The Administration of educational opportunity expansion schools that promotes characteristics of high functioning classroom framework

แสดงกรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง

วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีพหุกรณีศึกษา (Multiple Case Study) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบข้อมูลจากหลายกรณี ทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการจะศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง และยังเป็นวิธีที่สามารถสังเคราะห์และลงข้อสรุปข้อค้นพบในเชิงพื้นที่ได้ (Premasuk et al., 2023) โดยมุ่งศึกษาการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง จากทฤษฎีของผู้ที่เกี่ยวข้องในปรากฏการณ์ เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนมาประยุกต์ใช้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกสนามวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การเลือก ดังนี้ ต้องเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีการบริหารที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ หรือส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง โดยแบ่งออกเป็น 3 ขนาดตามเกณฑ์การจำแนกขนาดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ขนาดเล็ก (นักเรียนไม่เกิน 120 คน) ขนาดกลาง (นักเรียน 121-600 คน) และขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 601 คนขึ้นไป) ซึ่งจากเกณฑ์ดังกล่าว ได้กรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ 1) โรงเรียนจรมนุสรณ์ 2 (โรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียน 111 คน) 2) โรงเรียนนาอิน วิทยา (โรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียน 519 คน) และ 3) โรงเรียนอนุบาลอุดรดิตถ์ (โรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียน 2,210 คน)

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมตัวเข้าสนามและการรวบรวมข้อมูล ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ประสานงาน ติดต่อกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อติดต่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย เตรียมเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่างๆ เดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวถึงโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละกรณีศึกษา ดัง Table 1

Table 1

The data collection timeline for multiple case studies of schools with administrations promoting learning or characteristics of high functioning classroom.

แสดงเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลพหุกรณีศึกษาของสถานศึกษาที่มีการบริหารที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้หรือส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง

วัน เดือน ปี	เวลาที่สัมภาษณ์	สถานที่สัมภาษณ์
10 - 11 พฤษภาคม 2567	09.00–16.00 น.	กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนจรมนุสรณ์ 2
5 - 7 พฤษภาคม 2567	09.00–16.00 น.	กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนนาอินวิทยาคม
14 - 15 พฤษภาคม 2567	09.00–16.30 น.	กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนอนุบาลอุดรดิตถ์

หมายเหตุ: ช่วงเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละกรณีศึกษามีระยะเวลาที่แตกต่างกัน เนื่องจากมีปัจจัยที่ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ผู้ให้ข้อมูลติดภารกิจเร่งด่วน ไม่สามารถให้สัมภาษณ์ได้ตามวันเวลา และบางกรณีศึกษาจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบกำหนดเกณฑ์ (Criterion Sampling) (Moser & Korstjens, 2018) ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ที่อยู่ในปรากฏการณ์ และมีข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ หรือส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง เหมาะสมที่จะให้ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้ผู้ให้ข้อมูลหลักมากกว่า 1 คน ในแต่ละกรณีศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้มองเห็นสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างรอบด้านและครบถ้วน โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 36 คน จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ และสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครู จำนวน 15 คน ได้แก่ ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน ครูระดับชั้นอนุบาล จำนวน 3 คน ครูระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 6 คน ครูระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 6 คน และผู้เรียน จำนวน 18 คน ได้แก่ ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 9 คน และผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 9 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 36 คน โดยการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตรวจสอบ จำนวน 5 คน โดยวิเคราะห์หาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Item Objective Congruence Index: IOC) ปรากฏว่า มีค่าดัชนี IOC 1.00 ทุกข้อ และนำไปวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ โดยคำนวณค่าความสอดคล้องภายใน (Cronbach's Alpha) ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า Cronbach's Alpha ของแบบสัมภาษณ์อยู่ที่ 0.81 ซึ่งสูงกว่า 0.70 แสดงให้เห็นว่าแบบสัมภาษณ์มีความสอดคล้องภายในสูง และข้อคำถามแต่ละข้อวัดแนวคิดเดียวกัน หลังจากนั้น นำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการ Coding คำสัมภาษณ์ผสมผสานกับผลการศึกษาเอกสารและการสังเกต

โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาระดับพฤติกรรมเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับส่วนน้อย (น้อยกว่าร้อยละ 50) ระดับปานกลาง (ร้อยละ 50-75) และระดับส่วนมาก (มากกว่าร้อยละ 75) การพิจารณาระดับพฤติกรรมใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพแบบอุปนัย โดยพิจารณาจากความถี่และความสม่ำเสมอของพฤติกรรม ความครอบคลุมของเนื้อหาตามองค์ประกอบที่ศึกษา ความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงถึงการปฏิบัติจริง ทั้งนี้ ระดับพฤติกรรมจะพิจารณาจากความต่อเนื่องและความสมบูรณ์ของการดำเนินการในแต่ละองค์ประกอบด้วย

การวิจัยนี้มีการเชื่อมโยงของผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง (วัตถุประสงค์ที่ 1) ซึ่งทำให้ทราบสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะทั้ง 12 องค์ประกอบใน 3 ด้าน รวมถึงจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา จากนั้นนำผลการศึกษาดังกล่าวมาเป็นกรอบในการศึกษาสภาพการบริหารที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง (วัตถุประสงค์ที่ 2) ทำให้เห็นแนวทางการบริหารจัดการที่แตกต่างกันตามบริบทของแต่ละโรงเรียน และนำผลการศึกษาทั้งสองส่วนมาสังเคราะห์เพื่อนำเสนอการบริหารที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง (วัตถุประสงค์ที่ 3) โดยนำจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนามากำหนดประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ควบคู่กับการนำแนวทางการบริหารที่ประสบความสำเร็จมาพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เนื่องจากอยู่บนพื้นฐานของสภาพจริงของโรงเรียนกรณีศึกษา

ผลการวิจัย (Results)

1. สภาพทั่วไปของสถานศึกษา จากกรณีศึกษาที่ 1 และ 3 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานานาชาติเล็ก และขนาดใหญ่ จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และกรณีศึกษาที่ 2 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานานาชาติ จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีจำนวนนักเรียนและบุคลากรแตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน สภาพบริบทมีความหลากหลายตั้งแต่ชนบทจนถึงเขตเมือง ส่งผลให้อาชีพหลักของชุมชนแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิสัยทัศน์และอัตลักษณ์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ส่งเสริมคุณธรรมและน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา

2. ผลการศึกษาคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ 12 องค์ประกอบ โดยแบ่งการมีคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงออกเป็น 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงส่วนมาก โดยมีจุดเด่นในด้านที่ 1 ด้านบทบาท/พฤติกรรม และความสัมพันธ์ โดยรวมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับส่วนมาก แต่ยังมีจุดที่ควรพัฒนา คือ ในด้านที่ 2 พื้นที่การเรียนรู้ และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ โดยรวมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับส่วนน้อย และด้านที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการสนับสนุนการเรียนรู้ โดยรวมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

2.1 ด้านที่ 1 บทบาท/พฤติกรรม และความสัมพันธ์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ โดยรวมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับส่วนมาก โดยองค์ประกอบที่ 1 บทบาทของครู มีพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับ ส่วนมาก โดยเฉพาะบทบาทของครูในการสร้างบรรยากาศ ให้คำแนะนำ และถ่ายทอดความรู้ แต่ยังมีจุดที่ต้องพัฒนาคือบทบาทของผู้เรียนในการกำกับตนเองและวางแผนเป้าหมายการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 การแสดงออกทางอารมณ์ มีพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับส่วนมาก แสดงถึงความใส่ใจของครูต่อสภาวะอารมณ์ของผู้เรียน และองค์ประกอบที่ 3 บทบาทของผู้เรียน มีพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในด้านบทบาทของผู้เรียนในการกำกับตนเองและวางแผนเป้าหมายการเรียนรู้

2.2 ด้านที่ 2 พื้นที่การเรียนรู้ และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ภาพรวมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับส่วนน้อย เมื่อพิจารณารายละเอียดของรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 การจัดสรรพื้นที่ที่มีพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับส่วนน้อย แสดงให้เห็นว่ายังคงใช้การจัดพื้นที่แบบนั่งฟังบรรยายแบบ fixed (Theater) เป็นหลัก

องค์ประกอบที่ 2 ตำแหน่งที่ทำกิจกรรม มีพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับส่วนน้อย แสดงให้เห็นว่าการจัดพื้นที่แบบยืดหยุ่นและการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนยังอยู่ในระดับน้อย องค์ประกอบที่ 3 การจัดสรรเวลา มีพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีจุดที่ควรพัฒนาคือการจัดสรรเวลาแบบยืดหยุ่นตามสถานการณ์ซึ่งยังทำได้น้อย

2.2 ด้านที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการสนับสนุนการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ภาพรวม มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดของรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ลักษณะกิจกรรม มีพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่ออกแบบเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม และปฏิบัติจริงยังอยู่ในระดับส่วนน้อย ซึ่งเป็นจุดที่ควรพัฒนามากที่สุด ควรเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น องค์ประกอบที่ 2 การให้งาน มีพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับส่วนน้อย โดยเฉพาะการให้งานที่แตกต่างกันตามความสามารถของผู้เรียนยังอยู่ในระดับส่วนน้อย องค์ประกอบที่ 3 การเปิดเผยกระบวนการ มีพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับส่วนมาก แสดงให้เห็นว่ามีการสื่อสารวัตถุประสงค์เปิดเผยกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทราบ องค์ประกอบที่ 4 การใช้ตัวเองเป็นแหล่งเรียนรู้ มีพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าควรส่งเสริมให้ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำประสบการณ์จริงของตนเองมาใช้ในการเรียนรู้มากขึ้น องค์ประกอบที่ 5 การรวมกลุ่ม มีพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับส่วนมาก แสดงให้เห็นว่ามีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง องค์ประกอบที่ 6 การสะท้อน มีพฤติกรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนควรมีโอกาสประเมินตนเอง อย่างสม่ำเสมอ และร่วมกับครูสะท้อนผลการเรียนรู้

Table 2

The results of the study on characteristics of high functioning classroom in educational opportunity expansion schools.

แสดงผลการศึกษาคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

(N=36)

ที่	ด้าน/องค์ประกอบ	กรณี	กรณี	กรณี	สรุประดับพฤติกรรม
		ศึกษาที่ 1	ศึกษาที่ 2	ศึกษาที่ 3	
		ระดับ	ระดับ	ระดับ	
		พฤติกรรม	พฤติกรรม	พฤติกรรม	
1	ด้านบทบาท/พฤติกรรม และความสัมพันธ์	ปานกลาง	ส่วนมาก	ส่วนมาก	ส่วนมาก
	1.1 บทบาทของครู (Role of the teacher)	ปานกลาง	ส่วนมาก	ส่วนมาก	ส่วนมาก
	1.2 การแสดงออกทางอารมณ์ (Emotion)	ส่วนมาก	ส่วนมาก	ส่วนมาก	ส่วนมาก
	1.3 บทบาทของผู้เรียน (Role of learner)	ส่วนน้อย	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
2	ด้านพื้นที่การเรียนรู้ และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้	ส่วนน้อย	ส่วนน้อย	ส่วนน้อย	ส่วนน้อย
	2.1 การจัดสรรพื้นที่ (Organisation of space)	ส่วนน้อย	ส่วนน้อย	ปานกลาง	ส่วนน้อย
	2.2 การจัดตำแหน่งที่ทำกิจกรรม (Location of activities)	ส่วนน้อย	ส่วนน้อย	ส่วนน้อย	ส่วนน้อย
	2.3 การจัดสรรเวลา (Organisation of time)	ปานกลาง	ปานกลาง	ส่วนน้อย	ปานกลาง
3	ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการสนับสนุนการเรียนรู้	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
	3.1 ลักษณะกิจกรรม (Nature of activities)	ส่วนน้อย	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
	3.2 การให้งาน (Approach to tasks)	ส่วนน้อย	ส่วนน้อย	ส่วนน้อย	ส่วนน้อย

ที่	ด้าน/องค์ประกอบ	กรณี	กรณี	กรณี	สรุประดับ พฤติกรรม
		ศึกษาที่ 1	ศึกษาที่ 2	ศึกษาที่ 3	
		ระดับ พฤติกรรม	ระดับ พฤติกรรม	ระดับ พฤติกรรม	
3.3	การเปิดเผยกระบวนการ (Visibility of Processes)	ปานกลาง	ส่วนมาก	ส่วนมาก	ส่วนมาก
3.4	การใช้ตัวเองเป็นแหล่งเรียนรู้ (Self as learning resource)	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
3.5	การรวมกลุ่ม (Inclusiveness)	ส่วนมาก	ส่วนมาก	ปานกลาง	ส่วนมาก
3.6	การสะท้อน (Reflection)	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง

3. ผลการศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง

3.1 ด้านบทบาท/พฤติกรรม และความสัมพันธ์ พบว่า 1) แผนนโยบาย และการบริหารจัดการที่ช่วยส่งเสริมครูในการจัดการเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ทุกกรณีศึกษาต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู แต่มีวิธีการที่ต่างกัน โดยกรณีศึกษาที่ 1 เน้นการส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นที่การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน กรณีศึกษาที่ 2 เน้นการใช้กระบวนการ PLC (Professional Learning Communities) หรือชุมชนการเรียนรู้ เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน กรณีศึกษาที่ 3 เน้นการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ทั้งด้านวิชาการและทักษะในการดำรงชีวิต โดยมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาของครู 2) การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน แม้ว่าทั้ง 3 กรณีศึกษามีขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน แต่ทุกโรงเรียนล้วนให้ความสำคัญกับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีวิธีการสนับสนุนที่ต่างกันไป สะท้อนถึงความต้องการและบริบทของแต่ละสถานศึกษา กรณีศึกษาที่ 1 เน้นการอำนวยความสะดวกในด้านงบประมาณสำหรับครุภัณฑ์และสื่อการสอน กรณีศึกษาที่ 2 เน้นการสนับสนุนงบประมาณสำหรับจัดทำสื่อการสอนและอุปกรณ์การเรียน รวมถึงจัดสรรงบประมาณตามโครงการ กรณีศึกษาที่ 3 เน้นการจัดสรรงบประมาณตามโครงการและสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงปรับปรุงอาคารสถานที่ ซึ่งทุกกรณีศึกษาให้ความสำคัญกับการสนับสนุนครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับหลักการที่ว่า ครูเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.2 ด้านพื้นที่การเรียนรู้ และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ พบว่า 1) แผนนโยบาย และการออกแบบโครงสร้างที่ช่วยสนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียน บรรยากาศชั้นเรียน และการจัดสรรเวลาเรียน ทุกกรณีศึกษาต่างให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความเหมาะสมสำหรับผู้เรียน แต่มีวิธีการจัดการที่ต่างกันตามบริบทและทรัพยากรที่มี โดยกรณีศึกษาที่ 1 มีการจัดโครงสร้างการบริหารงาน 4 ฝ่ายที่ชัดเจน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย และมีการจัดสรรเวลาเรียนที่สลับสับเปลี่ยนระหว่างวิชาทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย กรณีศึกษาที่ 2 เน้นการจัดห้องเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ เน้นความสะอาด ปลอดภัย แสงสว่าง และการระบายอากาศ และกรณีศึกษาที่ 3 มีนโยบายเน้นความปลอดภัยของผู้เรียน และให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียน 2) การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียน บรรยากาศชั้นเรียน แต่ละกรณีศึกษามีวิธีการจัดการที่ต่างกันตามขนาดและทรัพยากรที่มี แต่ทุกโรงเรียนมีเป้าหมายเดียวกันคือการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยกรณีศึกษาที่ 1 ใช้สิ่งที่มีอยู่แล้วหรือวัสดุเหลือใช้ในการตกแต่งห้องเรียน เนื่องจากมีงบประมาณจำกัด จึงต้องประหยัดและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด กรณีศึกษาที่ 2 จัดสภาพห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยี และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวก กรณีศึกษาที่ 3 จัดสรรงบประมาณ ในการจัดทำโครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่า 1) แนวนโยบาย และการบริหารจัดการที่ช่วยส่งเสริมครูในการจัดการเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ทุกกรณีศึกษามีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่มีรายละเอียดแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยกรณีศึกษาที่ 1 มีนโยบายพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ที่หลากหลาย ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และ Coaching ส่งเสริมครูจัดทำนวัตกรรมแก้ปัญหาที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ กรณีศึกษาที่ 2 ส่งเสริมครูเข้ารับการอบรม ส่งเสริมการจัดทำนวัตกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการแข่งขันทางวิชาการเพื่อพัฒนาผู้เรียน และใช้กิจกรรมการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) และกรณีศึกษาที่ 3 ส่งเสริมครูพัฒนาตนเองตามหน่วยงานต้นสังกัด สนับสนุนงบประมาณพัฒนาครูตามความสนใจ ครูนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน ทุกกรณีศึกษาให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน แต่มีรายละเอียดแตกต่างกันตามบริบทและขนาดของโรงเรียน มุ่งเน้นการพัฒนาครูและการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยกรณีศึกษาที่ 1 จัดสรรงบประมาณบางส่วนสำหรับค่าน้ำมันรถในการอบรมครู และสนับสนุนงบประมาณผลิตสื่อการเรียนการสอน กรณีศึกษาที่ 2 จัดสรรงบประมาณจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และจัดครูให้ครบชั้นและจ้างครูในวิชาเอกที่ขาดแคลน และกรณีศึกษาที่ 3 สนับสนุนงบประมาณตามความจำเป็นสำคัญเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4. ผลการนำเสนอการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง มีดังนี้

4.1 ด้านบทบาท/พฤติกรรม และความสัมพันธ์ ในภาพรวมพบว่า มีพฤติกรรมอยู่ในระดับส่วนมาก เมื่อพิจารณาในด้านบทบาทครู พบว่า มีพฤติกรรมอยู่ในระดับส่วนมาก และในด้านบทบาทของผู้เรียน มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ คือ มีการใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา มีการส่งเสริมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ จัดครูเข้าสอนให้ตรงตามวิชาเอก และส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง/เข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง และ 2) ด้านการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก คือ มีการสนับสนุนครุภัณฑ์ สื่อและวัสดุ อุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และจัดสรรงบประมาณตามโครงการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

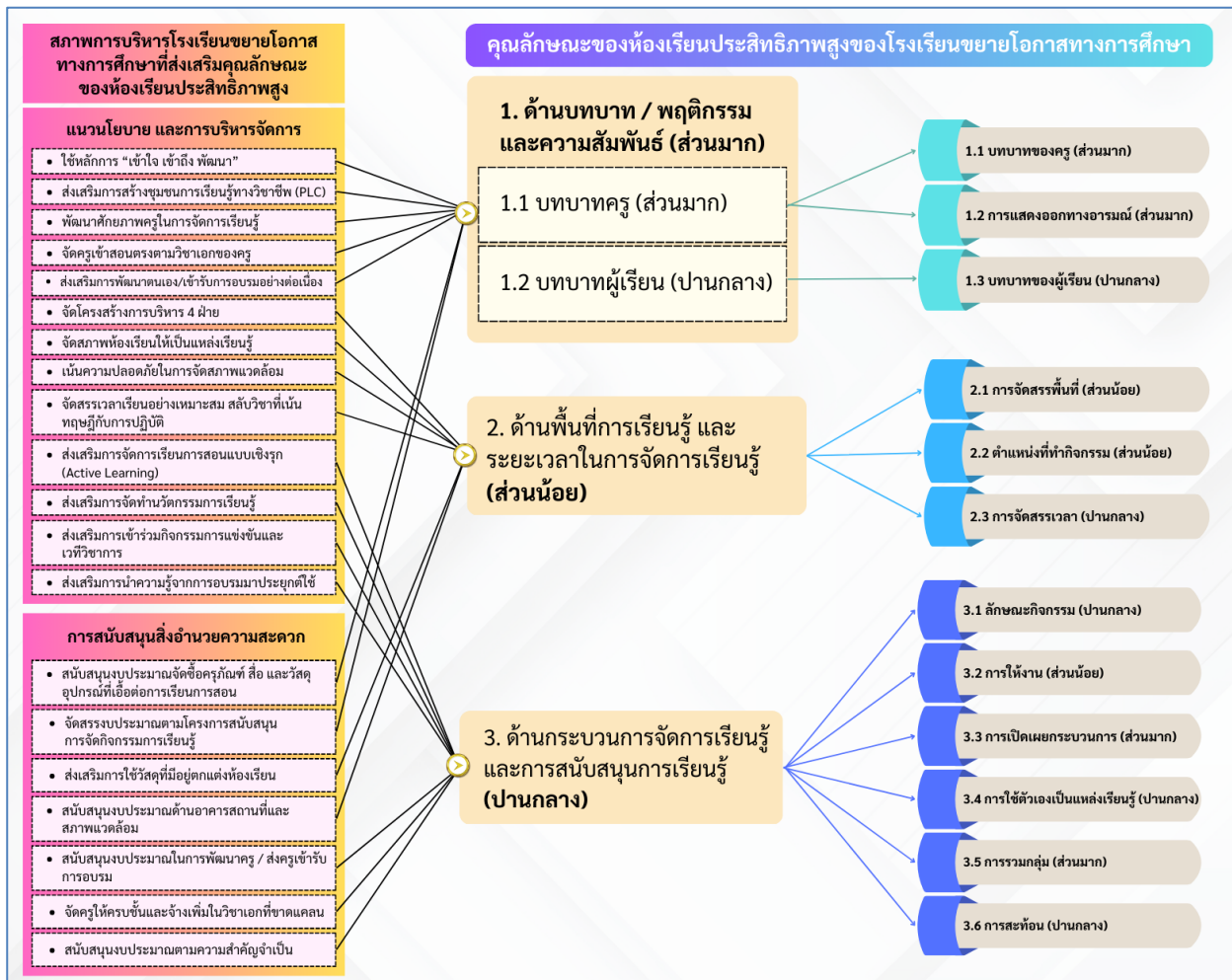
4.2 ด้านพื้นที่การเรียนรู้ และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมพบว่า มีพฤติกรรมอยู่ในระดับส่วนน้อย ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ คือ จัดโครงสร้างการบริหาร 4 ฝ่าย จัดสภาพห้องเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เน้นความปลอดภัยในการจัดสภาพแวดล้อม จัดสรรเวลาเรียนอย่างเหมาะสม สลับวิชาที่เน้นทฤษฎีกับการปฏิบัติ และ 2) การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก คือ ส่งเสริมการใช้วัสดุที่มีอยู่ตกแต่งห้องเรียน และสนับสนุนงบประมาณด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

4.3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการสนับสนุนการเรียนรู้ ในภาพรวมพบว่า มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ คือ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) ส่งเสริมการจัดทำนวัตกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันและเวทีวิชาการ และส่งเสริมการนำความรู้จากการอบรมมาประยุกต์ใช้ และ 2) การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก คือ สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาครู/ส่งครูเข้ารับการอบรม จัดครูให้ครบชั้นและจ้างเพิ่มในวิชาเอกที่ขาดแคลน และสนับสนุนงบประมาณตามความสำคัญจำเป็น

Figure 2

The administration of educational opportunity expansion schools that promotes characteristics of high functioning classroom

แสดงการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง

อภิปรายผล (Discussions)

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงส่วนมาก แสดงให้เห็นถึงระดับของทั้ง 3 ด้านที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1.1 ด้านบทบาท/พฤติกรรม และความสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับส่วนมาก โดยบทบาทของครูมีพฤติกรรมอยู่ในระดับส่วนมาก แต่บทบาทของผู้เรียนยังอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่าถึงแม้ครูจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่พฤติกรรมที่ปฏิบัติยังไม่ส่งผลต่อบทบาทของผู้เรียนในระดับสูงมากนักประเด็นสำคัญที่พบคือ การที่ครูและผู้เรียนได้ร่วมคิดวางแผน ออกแบบการเรียนรู้ร่วมกันยังมีค่อนข้างจำกัด ส่วนใหญ่ครูจะเป็นผู้ออกแบบหลัก นอกจากนี้ การกำกับตนเองและวางแผนเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนยังคงเป็นจุดที่ต้องพัฒนาอย่างมาก สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่ว่า “นักเรียนที่มีอิสระในการวางแผนเป้าหมายของตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยคุณครูมากคอยแนะนำค่อนข้างน้อยครูจะคอยช่วยตลอด อาจเป็นเพราะแต่ละคนยังไม่ค่อยมั่นใจเท่าไร” (ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา กรณีศึกษาที่ 2, สัมภาษณ์

5 พฤษภาคม 2024) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลักการ Constructive Learning ที่เน้นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสร้างการเรียนรู้ ความรู้ ทักษะ ทศนะ ฯลฯ ใหม่ขึ้นด้วยตนเองและกระบวนการกลุ่ม โดยครูไม่ได้บอกสอนโดยตรง (Panich et al., 2023; Vygotsky, 1978) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ายังมีช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติจริงในห้องเรียน

1.2 ด้านพื้นที่การเรียนรู้และการจัดสรรเวลาในการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านนี้ยังอยู่ในระดับส่วนน้อย โดยส่วนใหญ่ยังคงใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่ว่า “ส่วนใหญ่ถ้าเป็นนั่งเรียนเนื้อหา เราก็จะให้เด็กเรียนนั่งหันหน้าเข้าหากระดาน ห้องประจำชั้นจะไม่ค่อยเคลื่อนย้ายเท่าไร” (ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ กรณีศึกษาที่ 3, สัมภาษณ์, 14 พฤษภาคม 2024) ผลการวิจัยนี้ขัดแย้งกับแนวคิดของการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น (Fleming, 2001) ที่เสนอว่าการจัดสรรพื้นที่ที่หลากหลายและการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ ยังพบว่ามี ความแตกต่างในการจัดพื้นที่ระหว่างระดับชั้น โดยระดับชั้นอนุบาลมีการจัดพื้นที่แบบอิสระ ไม่มีโต๊ะ เก้าอี้ มีพื้นที่ว่างสำหรับทำกิจกรรมสร้างสรรค์ ในขณะที่ชั้นเรียนในระดับสูงขึ้นไปกลับมีการจัดที่นั่งแบบตายตัว (Fixed) มากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Marzano (2017) ที่ระบุว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นสิ่งสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของนักเรียน แต่การจัดที่นั่งแบบตายตัวนั้นจำกัดโอกาสในการเรียนรู้แบบเชิงรุก

1.3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และการสนับสนุนการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีจุดที่ควรพัฒนา เช่น การเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินตนเอง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Hattie (2012) ในเรื่องการเรียนรู้ที่ชัดเจน (Visible Learning) ซึ่งเน้นว่าการมีส่วนร่วมและการสะท้อนตนเองของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้มีผลในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ นอกจากนี้ การจัดสรรเวลาที่ยืดหยุ่น การทำงานเป็นกลุ่ม และการสะท้อนตนเอง ยังเป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Learning, 2019) อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าการนำแนวคิดเหล่านี้ไปปฏิบัติในห้องเรียนจริงยังมีข้อจำกัด

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษายังมีจุดที่ต้องพัฒนาอีกมาก โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมบทบาทของผู้เรียน การจัดพื้นที่การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และการเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาครูให้มีทักษะในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องเรียนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้และประเมินตนเอง การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน

2. ผลการศึกษาสภาพการบริหารของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียน ประสิทธิภาพสูง แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ทุกกรณีศึกษา มีความพยายามในการส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง แม้ว่าจะมีบริบทและทรัพยากรที่แตกต่างกัน แต่ก็มีผลสอดคล้องกันในหลายประเด็น ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านบทบาท/พฤติกรรม และความสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า ทุกกรณีศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู แม้จะใช้วิธีการที่ต่างกัน เช่น การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การใช้ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) และการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะวิชาการและทักษะชีวิต แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาวิชาชีพครูของ Darling-Hammond et al. (2017) ที่เน้นการเรียนรู้ต่อเนื่อง การร่วมมือกัน และการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย และสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2007) ที่กล่าวว่า การพัฒนาครูเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ ทุกกรณีศึกษายังสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hanushek (2020) ที่ระบุว่า การลงทุนในทรัพยากร

ทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสามารถส่งผลบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉพาะในกรณีศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร อย่างไรก็ตาม จากการศึกษายังพบปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยเฉพาะในกรณีศึกษาที่ 1 ซึ่งเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่ครูต้องสอนหลายวิชาที่ไม่ตรงกับความรู้ความเชี่ยวชาญของตนเอง สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่ว่า “โรงเรียนขาดแคลนครูที่จบตรงตามวิชาเอกในหลายวิชา โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ครูต้องสอนหลายวิชาที่ไม่ตรงกับความรู้ความเชี่ยวชาญของตัวเอง ทางโรงเรียนก็ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมพัฒนา ซึ่งปัญหาที่ตามมาก็คือ ครูน้อยทำให้ต้องทิ้งห้องเรียนบ่อยครั้ง” (ครูระดับชั้นประถมศึกษา กรณีศึกษาที่ 1, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2567) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ingersoll (2001) ที่พบว่า การสอนนอกสาขาวิชาเอกส่งผลเสียต่อคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ ยังพบปัญหาความไม่ต่อเนื่องในการพัฒนา แม้จะมีการส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรม แต่ยังมีข้อจำกัดในการนำความรู้มาใช้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Guskey (2002) ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการติดตามและสนับสนุนครูอย่างต่อเนื่องหลังการอบรม

2.2 ด้านพื้นที่การเรียนรู้ และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ ทุกโรงเรียนให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แต่มีความแตกต่างในการจัดสรรเวลาเรียนและการจัดพื้นที่ เช่น การสลับวิชาทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งช่วยลดความเบื่อหน่ายของผู้เรียน การจัดห้องเรียนที่ยืดหยุ่น และการเน้นความปลอดภัยและบรรยากาศในชั้นเรียน แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับทฤษฎี Flexible Learning Spaces ของ Neill and Etheridge (2008) ที่เน้นความสำคัญของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและปลอดภัย ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Tomlinson (2014) ที่ระบุว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเกิดผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้น แต่การศึกษาที่พบข้อจำกัดสำคัญ โดยเฉพาะด้านงบประมาณในการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้โรงเรียนต้องประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งอาจส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่ว่า “อุปกรณ์เราก็ไม่ค่อยครบด้วย เช่น อุปกรณ์ทดลอง สารเคมีซึ่งไม่มีงบประมาณซื้อ บางทีครูเขาก็ประยุกต์เอา วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในโรงเรียนหรือในห้องอื่น บางทีก็ทำแล็บแห้งบ้าง ดีที่โรงเรียนมีจอทีวีที่ติดไว้ให้ในแต่ละห้องให้ดูจาก YouTube ก็เป็นสิ่งที่ช่วยครูได้บ้าง” (ครูระดับชั้นมัธยมศึกษา กรณีศึกษาที่ 1, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Baker (2017) ที่ชี้ให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำด้านงบประมาณส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาของนักเรียน นอกจากนี้ ยังพบข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน โดยเฉพาะในกรณีศึกษาที่ 1 ที่มีปัญหาด้านงบประมาณและการควบคุมดูแลผู้เรียน ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดของ Kolb (2014) ที่เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง

2.3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการสนับสนุนการเรียนรู้ ทุกโรงเรียนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) และสนับสนุนให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันทางวิชาการ โดยเฉพาะในกรณีศึกษาที่ 1 และ 2 ที่เน้นการพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่ว่า “ผู้อำนวยการส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำความรู้วิธีการ เทคนิคต่างๆ มาพัฒนาการเรียนการสอน สามารถจัดทำวัฒนธรรมการเรียนรู้ได้” (ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ กรณีศึกษาที่ 2, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2567) แนวทางนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงรุกของ Bonwell and Eison (1991) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและการแก้ปัญหา นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2007) ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบปัญหาระงาของครูที่มากเกินไป แม้ผู้บริหารจะพยายามลดภาระงาน แต่ยังมีนโยบายจากต้นสังกัดที่เพิ่มภาระงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูมีเวลาในการเตรียมการสอนและพัฒนาตนเองน้อยลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Premasuk et al. (2024) ที่พบว่า ภาระงานที่มากเกินไปส่งผลต่อความเครียดและประสิทธิภาพการสอนของครู รวมถึงการดูแลเอาใจใส่พฤติกรรมของนักเรียน นอกจากนี้ การศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารทั้ง 3 กรณีศึกษาให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาการเรียนการสอน และมีการจัดสรรทรัพยากรตามความจำเป็นและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา แต่ทุกกรณีศึกษาเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีจำกัด โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาด

เล็ก และมีความพยายามในการลดภาระงานของครูเพื่อให้มุ่งเน้นการสอนได้อย่างเต็มที่ แม้จะยังมีนโยบายจากต้นสังกัดที่เพิ่มภาระงาน สิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Leithwood et al. (2020) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำทางการศึกษามีผลกระทบทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาครู

โดยสรุป แม้จะมีความพยายามในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง แต่โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษายังเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมจากหน่วยงานต้นสังกัดและภาครัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Learning, 2019)

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการนำเสนอการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการในสามด้านหลัก ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 ด้านบทบาท/พฤติกรรม และความสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับส่วนมาก โดยบทบาทครูอยู่ในระดับส่วนมาก ขณะที่บทบาทของผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของผู้บริหารในการส่งเสริมการพัฒนาครูผ่านนโยบายและการบริหารจัดการที่หลากหลาย เช่น การใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา การส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครู แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาวิชาชีพครูของ Darling-Hammond et al. (2017) ที่เน้นการเรียนรู้ต่อเนื่องและการร่วมมือกัน อย่างไรก็ตาม ระดับพฤติกรรมของผู้เรียนที่อยู่ในระดับปานกลางอาจสะท้อนถึงความท้าทายในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่ส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2007) ที่เน้นความสำคัญของการเชื่อมโยงนโยบายกับการปฏิบัติในชั้นเรียน

3.2 ด้านพื้นที่การเรียนรู้และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับส่วนน้อย แม้จะมีความพยายามในการจัดโครงสร้างการบริหาร การจัดสภาพห้องเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และการจัดสรรเวลาเรียนอย่างเหมาะสม แต่ผลลัพธ์ยังไม่สูงนัก สะท้อนถึงความท้าทายในการจัดการพื้นที่และเวลาเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Baker (2017) ที่ชี้ให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เช่น การส่งเสริมการใช้วัสดุที่มีอยู่ตกแต่งห้องเรียน สะท้อนถึงการปรับตัวภายใต้ข้อจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Marzano (2017) เกี่ยวกับการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด

3.3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และการสนับสนุนการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) การจัดทำนวัตกรรมการเรียนรู้ และการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันและเวทีวิชาการ แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงรุกของ Bonwell and Eison (1991) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ระดับพฤติกรรมที่อยู่ในระดับปานกลางอาจสะท้อนถึงความท้าทายในการนำแนวคิดเหล่านี้ไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับปัญหาการขาดแคลนครูในบางวิชาเอกและข้อจำกัดด้านงบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ingersoll (2001) ที่ชี้ให้เห็นผลกระทบของการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการสนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนในระยะยาว (Fullan, 2007)

โดยสรุป ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของผู้บริหารในการส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แม้จะเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร การพัฒนาในด้านต่างๆ ยังคงมีความท้าทาย โดยเฉพาะในด้านพื้นที่การเรียนรู้และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hanushek (2020) ที่เน้นความสำคัญของการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การยกระดับคุณภาพ

การศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมจากหน่วยงานต้นสังกัดและภาครัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Learning, 2019)

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า คุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงส่วนมาก แสดงให้เห็นถึงระดับของทั้ง 3 ด้านที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะด้านพื้นที่การเรียนรู้และระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ มีพฤติกรรมอยู่ในระดับส่วนน้อย โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดสรรพื้นที่และตำแหน่งที่ทำกิจกรรม ซึ่งยังคงใช้รูปแบบการจัดห้องเรียนแบบดั้งเดิม (fixed/theater) เป็นหลัก และมีข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรขอรับการสนับสนุนจากศิษย์เก่า ห้างร้านเอกชน หรือขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ควบคู่กับการพัฒนาโยบายและแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น นอกจากนี้ ควรเน้นการพัฒนาบุคลากรโดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูในเรื่องการออกแบบและจัดการพื้นที่การเรียนรู้แบบยืดหยุ่น รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อขยายโอกาส ในการใช้พื้นที่เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การดำเนินการเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 และ 3 พบว่า การบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง มีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะบทบาทของผู้เรียนยังอยู่ในระดับปานกลาง แม้ครูจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่พฤติกรรมที่ปฏิบัติยังไม่ส่งผลต่อบทบาทของผู้เรียนในระดับสูงมากนัก โดยเฉพาะในด้านการกำกับตนเองและการวางแผนการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกอย่างแท้จริง ดังนั้น สิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดควรดำเนินการ ได้แก่ การพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น ควรมีการพัฒนาครูเพื่อให้ครูมีสมรรถนะในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการใหม่ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ของตนเอง เช่น การใช้เทคนิคการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน และการสอนทักษะการกำกับตนเองในการเรียน การดำเนินการเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และส่งเสริมการพัฒนาห้องเรียนประสิทธิภาพสูงได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา ดังนั้น ควรนำวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มาศึกษาต่อเนื่องได้ เช่น การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูง

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงต่อยอดจากผลการวิจัยนี้ โดยวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของห้องเรียนประสิทธิภาพสูงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements)

การศึกษานี้ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

References

- Baker, B. D. (2017). *How money matters for schools*. Palo Alto: Learning Policy Institute.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. ASHE-ERIC Higher Education Reports. ERIC Clearinghouse on Higher Education, The George Washington University.
- Chantawanich, S. (2018). *Qualitative research methods* (24th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Creativity, Culture and Education. (2012). *Changing Young Lives*. Retrieved from <http://www.creativitycultureeducation.org/wp-content/uploads/Changing-Young-Lives-2012.pdf>
- Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective teacher professional development*. Palo Alto: Learning Policy Institute.
- Fleming, N. D. (2001). *Teaching and learning styles: VARK strategies*. Christchurch, New Zealand: N.D. Fleming.
- Foundation for Future Skills. (2021). *Report on the Implementation of the Systemic Quality Enhancement Project for Small Schools through Innovation Learning and Management Hub Schools*. Retrieved from <https://research.eef.or.th/research/upgrading-the-quality-of-the-school/>
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). New York: Teachers College Press.
- Guskey, T. R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching*, 8(3), 381-391.
- Hanushek, E. A. (2020). Education production functions. In *The Economics of Education* (pp. 161-170). Academic Press.
- Hattie, J. (2012). *Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning*. London: Routledge.
- Ingersoll, R. M. (2001). The realities of out-of-field teaching. *Educational Leadership*, 58(8), 42-45.
- Jareonsettasin, T. (2018). Thailand 4.0 Education in the Context of Education for Sustainable Development. *Journal of Education Naresuan University*, 20(4), 1-14.
- Khemmanee, T. (2015). *The Art of Teaching: Knowledge for Effective Learning Process Management* (19th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Kolb, D. A. (2014). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. New Jersey: FT Press.
- Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. (2020). Seven strong claims about successful school leadership revisited. *School Leadership & Management*, 40(1), 5-22.
- Marzano, R. J. (2017). *The New Art and Science of Teaching*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Moser, A., & Korstjens, I. (2018). Practical guidance to qualitative research: Sampling, data collection and analysis. *European Journal of General Practice*, 24(1), 9-18.
- Neill, S., & Etheridge, R. (2008). Flexible learning spaces: The integration of pedagogy, physical design, and instructional technology. *Marketing Education Review*, 18(1), 47-53.
- Office of the Basic Education Commission. (2019). *Handbook for school administration in the legal entity-based development project*. Bangkok: Cooperative of Agricultural Printing of Thailand.

- Office of the Basic Education Commission. (2020). *Guidelines for the operation of educational opportunity expansion schools*. Bangkok: Ministry of Education.
- Office of the Education Council. (2017). *National Education Plan 2017-2036*. Bangkok: Prikwarn Graphic.
- Panich, V., Susilavorn, S., & Vittayaporn, N. (2023). *For Teachers and Students to Become Self-Developers*. Bangkok: Siam Commercial Foundation.
- Partnership for 21st Century Learning. (2019). *Framework for 21st Century Learning*. Retrieved from <http://www.battelleforkids.org/networks/p21/frameworks-resources>
- Phothisita, C. (2016). *The science and art of qualitative research* (7th ed.). Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research, Mahidol University.
- Premasuk, S., Kornpuang, A., Buosonte, R., & Prachanban, P. (2023). The Best Practice in Administration of Secondary School Student Care-Taking System: Multiple Case Study Research. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 6(4), 1855–1872.
- Premasuk, S., Kornpuang, A., Buosonte, R., & Prachanban, P. (2024). A development of strategic management model of student care-taking system to enhance the quality of secondary school students. *Journal of Education and Innovation*, 26(1), 303–320.
- Runcharoen, T. (2017). *School administration in the era of educational reform* (5th ed.). Bangkok: Khaofang.
- Sararatana, W. (2013). *Educational Administration: Principles, Theories, Functions, Issues, and Analysis*. Bangkok: Thippayawisut.
- Tomlinson, C. A. (2014). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners*. Alexandria, VA: ASCD.
- Tomlinson, C. A., & Imbeau, M. B. (2010). *Leading and managing a differentiated classroom*. Alexandria, VA: ASCD.
- UNESCO. (2015). *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4*. Paris: UNESCO.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press.